

De wereldpolitiek bekeken

vanuit hoop, angst en vernedering

Wie had ooit kunnen denken dat een soft begrip als 'hoop' serieus zou worden genomen in de internationale politiek? Het ging toch om militaire en economische macht?

Dominique Moïsi, naar eigen zeggen een 'hartstochtelijk gematigd' man, propageert een 'botsing tussen emoties' als beter alternatief voor de 'de botsing tussen beschavingen', naar het vaak gewraakte boek van Samuel Huntington. De Franse politicoloog, tevens hoogleraar te Harvard en een van de oprichters van het vermaarde Franse Instituut voor Internationale Betrekkingen (IFRI), muntte het begrip twee jaar geleden in het Amerikaanse tijdschrift *Foreign Affairs*.

Dat leidde tot debat. Hoe bruikbaar is een subjectief criterium als de rol van emoties in de analyse van internationale betrekkingen? Die discussies zetten Moïsi ertoe aan zijn artikel uit te werken tot een overzichtsbuch met ondertitel: 'Hoe culturen van angst, vernedering en hoop de wereld veranderen.' Die drie emoties staan centraal in zijn analyse. Waarom niet woede, liefde of eergevoel? Omdat de kern van zijn beschouwing het begrip vertrouwen is, schrijft hij. Dat vertrouwen – in de eigen identiteit, cultuur en natie – wordt vooral door angst, vernedering en hoop beïnvloed.

Al snel wordt duidelijk dat hij die drie trefwoorden ook heeft gekozen om drie werelden te typeren: het Westen leeft in de ban van angst; in de Arabische wereld (en meer algemeen onder moslims) overheerst een gevoel van vernedering; de geluksvogels in Azië varen momenteel op de golven

van de hoop. Na zulke forse penseelhalen heeft Moïsi heel wat pagina's nodig ter nuancering en illustratie. Dat doet hij elegant en onderhoudend. Hij mengt persoonlijke herinneringen en ontmoetingen met hoofdrolspelers op het wereldtoneel soepel met wetenschappelijk betoog. Dat is een verademing te midden van de gelijkhebbigheid van veel schrijvers over internationale machtsverhoudingen. Vooral de neocons die waarschuwen voor gevaren die het Westen bedreigen.

Dat maakt Moïsi's oordeel niet minder snoeihard: die verkondigers van het naderend onheil, door de oprukkende islam meestal, dragen sterk bij aan het overheersende angstgevoel in het Westen. Juist dat gevoel betekent een gebrek aan vertrouwen in de kracht van de eigen identiteit, en culturele waarden. Die angstcultuur verlamt de samenleving en leidt tot malaise en economische neergang.

Daar hebben ze in Azië geen last van. Moïsi kijkt bewonderend naar China en India, waar hoop het sleutelwoord is. Alles lijkt mogelijk. Gemok over verwestering hoor je niet als het goed gaat.

Het gevoel van vernedering krijgt alle kans als het *niet* goed gaat. Het domineert de Arabische wereld en sijpelt door naar alle moslims elders. Die voelen zich solidair met vooral de Palestijnen, schrijft Moïsi. De eens rijke Arabische cultuur is verpauperd en de Arabische landen doen slecht mee aan de mondialisering. De kleine golfstaten als Abu Dabi en Dubai zijn uitzonderingen.

Op dit punt aangeland komt hij met een sterk voorbeeld van het nut van emotie ter verklaring van politieke verschijnselen. Die vernedering wordt ook gedeeld door verwesterde, moderne moslimintellectuelen. Die vinden het lastig zich openlijk tegen radicale moslims te keren, zelfs een

harde veroordeling van terreur valt hen zwaar. 'De reden is eenvoudig: de cultuur van vernedering doet zijn invloed gelden in alle geleidingen van de islamitische samenleving.'

Maar geldt dat ook voor de hele wereld? Verklaringen vanuit de massapsychologie zijn al een tijd op de achtergrond geraakt in de moderne historiografie. Emotie kom je vaak tegen als laatste redmiddel, als de auteur er met beschouwingen over macht en economie niet uitkomt. Moïsi wil meer. Hij wil niet alleen emotie weer rehabiliteren maar hij stelt een heel nieuwe, andere manier van kijken naar verleden, heden en toekomst voor: door het prisma van dominante emoties in afgebakende regio's.

Dat gaat niet zomaar. Emoties zijn niet eenduidig.

Moïsi heeft daarom een speciaal hoofdstukje over afwijkingen onder de titel 'moeilijke gevallen'. Daarin staat zijn beschrijving van de emotio-

★★★★★

Dominique Moïsi: De geopolitiek van emotie – Hoe culturen van angst, vernedering en hoop de wereld veranderen.

Uit het Engels vertaald door Hans E. van Riemsdijk. Nieuw Amsterdam; 256 pagina's; € 17,95. ISBN 978 90 468 0576 3..

nele worsteling in het Rusland van na de val van de Sovjetrijk tussen gevoelens van vernedering en van hoop, een van de sterkste passages in het boek. Bij emotionele analyse van Afrika schiet hij weer erg tekort, ook omdat hij zich vooral baseert op de sympathieke maar nogal naïeve *New York Times*-journalist Nicholas Kristoff.

Over Azië is de emotionele kijk van Moïsi het prikkelendst. Hij deelt het ongebreidelde enthousiasme van de Singaporese auteur Kishore Mahbubani met zijn spraakmakende boek *De eeuw van Azië*. Het optimisme dat alles beter wordt – en snel ook. Dat brengt een hernieuwde trots op de eigen cultuur en identiteit. Of die oplevende trots gegrond is, doet er eigenlijk weinig toe: als het maar energie geeft, zoals nu in China en India.

Hoe kan de rest van de wereld zich ook die sfeer van optimisme en hoop eigen maken? Dat is de centrale vraag van Moïsi en zijn hoop is dat het lukt.

Hoe het moet weet hij ook niet, maar de sfeer is omgeslagen dankzij Obama. Hoop is er weer in in het Westen.

Het kan ook zo weer inzakken. De economische recessie voedt de vrees dat de somberte weer toeslaat. Dus wat heb je aan Moïsi's manier van kijken? Waar leiden die emoties toe? Het kan met emotie minstens twee kanten op. Angst kan leiden tot malaise en conservatisme maar ook tot agressie, of tot onverwachte uitvluchten.

Moïsi schetst daarom in zijn slot hoofdstuk twee tegengestelde toekomstscenario's voor 2025. Een voor als angst en vernedering winnen en een als de hoop wint. Zo weinig houvast biedt Moïsi's emotiegeschiedschrijving. Gelukkig maar. De scenario's zijn boeiend, prikkelen de fantasie, verstoren vaste denkpatronen. Emoties blijven te vaag om tot nieuw determinisme te leiden.

Wim Bossema